

УДК 330.3:355 (477)

ВІЙНА В УКРАЇНІ І ЗМІНИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Автор –Вероніка Суворова¹, студ. гр. МТІ-22

Науковий керівник – доц., зав. каф. економічної теорії і права

Надія Кобзар²

¹suvorovaveronika4555@gmail.com, ²kobsar.nadiya@pdaba.edu.ua

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Безперечним фактом сьогодення є те, що сучасний світ змінився кардинально, безповоротно і продовжує інтенсивно змінюватись. Причинами таких змін слід вважати, як звичайні об'єктивні чинники, які визначають їх динаміку, так і ті, які виникли на тлі широкомасштабного військового вторгнення росії в Україну. Росія, порушивши всі міжнародні права, створила військову, національну, економічну небезпеку для України, зробила виклик світовому співтовариству, примусивши адекватно оцінити все що відбувається, зрозуміти, що її дії – це не просто виклик, це загроза всьому світу, яка потребує єднання і швидких рішень, не зважаючи на певні економічні наслідки для власних країн. Тому тема війни в Україні і її вплив на економічний розвиток, тенденції змін світових економічних процесів – це, на даний момент, головна і актуальна проблема сучасності.

Від війни і її економічних наслідків потерпає, в першу чергу, Україна. І мова зараз не про втрати, які можна буде порахувати тільки після закінчення війни та перемоги і які оцінити буде майже неможливо, тому що вони не вимірюються лише цифрами, мова про зміни і тенденції економічної ситуації, які спостерігаються в Україні та інших країнах світу. Визначити пріоритетність їх важко, вони всі актуальні.

По-перше, це зміни які стосуються бюджету України та інших країн, щодо перерозподілу і використання його дохідної частини, зокрема збільшення витрат на цілі оборони. Ще у 2014 році, з початку, так званої, «спецоперації» росії, лише за півроку військові витрати збільшились на 50 %. Військовий бюджет на той час становив 14 млрд. грн. і був збільшений до 20,1 млрд грн. (1,25 % ВВП). За період з 2014 року по 2020 рік, зберігалася тенденція зростання витрат на оборонні цілі і у 2020-му році вони склали 210 млрд грн. (5,4 % ВВП) [4]. Висновок є очевидним.

Майже рік тому, на початок повномасштабного вторгнення росії в Україну, прем'єр-міністр України Д. Шмигаль навів дані, що за шість тижнів воєнних дій ущерб для України становив більше 500 млрд доларів, лише від пошкодженої інфраструктури, на цей період, втрати становили –

94,3 млрд доларів. Тому видатки на безпеку і оборону в бюджеті на 2023 рік було заплановано збільшити і сягнуть вони 1 трлн 141 млрд грн. (18,2 % ВВП) [1]. На сьогодні Уряд підтримав законопроект про збільшення, як було передбачено в проекті бюджету на 2023 рік, видатків на 537 мільярдів гривень, з яких на сектор безпеки і оборони запропоновано спрямувати 518 млрд грн. У 2022 році Україна стала третім у світі імпортером зброї. Такі дані навів Стокгольмський інститут дослідження проблем миру (SIPRI). Найбільшими постачальниками озброєння стали США (35 %), Польща (17 %), Німеччина (11%), Британія (10 %) та Чехія (4,4 %). На думку воєнних експертів, лише за рік українські збройні сили стали однією з найпотужніших армій.

При цьому вперше за історію незалежності України бюджет цього року матиме дефіцит більше 20 %, у довоєнні роки дефіцит складав 2,3 % ВВП і не більше. Це означає, що економіка зможе покрити лише 80 % запланованих видатків, решту сподіваємося отримати від інших країн у вигляді допомоги.

Нині дефіцит бюджету фінансується за рахунок коштів від міжнародних партнерів приблизно на 60 %. В рамках Європейського фонду в минулому році фінансова допомога на підтримку миру склала – 1,5 млрд євро, 1,2 млрд євро на підтримку бюджету. Це свідчить про те, що абсолютна більшість країн світу, особливо США, Великобританія, Канада, Європейські країни надають суттєву допомогу Україні (військову, фінансову, гуманітарну, тощо). Характерним є і те, що усвідомлюючи сучасні реалії ці країни здійснюють стратегічні кроки щодо посилення власної обороноздатності і загального забезпечення миру в світі.

По-друге, наповнення дохідної частини державного бюджету в Україні залежить від обсягу, структури, ресурсного забезпечення, ефективності виробництва і ринків збуту виробленої продукції. Всі названі параметри виробництва змінилися або обмежені в умовах війни. Результатом стало падіння, вітчизняного виробництва у 2022 р. (на 30,4 %), скорочення середнього і малого бізнесу, виникнення проблем розвитку аграрного сектору, сфери послуг. За даними ЗМІ, падіння виробництва в країнах ЄС в результаті впровадження санкцій періоду війни в Україні склало – 1,1 %. Не зважаючи на це, західні країни продовжують вводити нові санкції. Важливою стає не кількість впроваджуваних санкцій, а пошуки шляхів і компромісів між країнами, щодо протидії спробам росії обходити вже діючі санкції. Це також відображає підтримку України і загальне засудження росії, як загрози існуючому світовому порядку.

Вагомим фактором, що вплинув на світовий економічний розвиток, стали санкції щодо товарообігу з росією, яка була для України другою за рейтингом країною по експорту та імпорту. Високоемним ринок росії був і для західних країн. З введенням санкцій у них виникла необхідність

пошуку нових джерел постачання ресурсів виробництва і ринків збуту. При цьому ринок росії стає все більш закритим. Наприклад, санкції стосовно газу та нафти знизили ціну закупівлі російської нафти до 60 доларів США за барель. Ціна нафти напряму пов'язана з ціною на газ, яка також впала. ЄС, щоб відмовитись від російського газу, почав закупати його у США, розглядаючи можливість закупівлі у Норвегії, Алжиру, Єгипту і Катару. Наразі росія вже не є головним імпортером газу та нафти.

Наступним чинником, який впливає на економічний розвиток країн світу, є сучасна міграція. Внутрішня традиційна міграція в Україні доповнюється проблемами переміщення працездатного населення з окупованих територій, пошуком більш безпечних регіонів проживання і працевлаштування. Це веде до зміни кон'юнктури ринку праці, підвищення рівня безробіття, зростання соціальних державних витрат на підтримку цих категорій населення. Рівень безробіття в Україні становить близько 30 відсотків, при цьому в пошуках роботи знаходяться 2 млн осіб в середині країни, та 2,7 млн українців, які виїхали за кордон, але готові повернутися та працювати. Кількість українських емігрантів до інших країн оцінюється на сьогодні в межах 3–5 млн як мінімум [2].

Для України це загроза втрати, як правило, кваліфікованої робочої сили, варто сподіватись, тимчасова. Вже сьогодні Україна разом з західними партнерами працює над створенням правових, організаційних, мотивуючих механізмів для повернення біженців в Україну після перемоги. За даними Міністерства економіки, кожен 100 тис. осіб, які не повернуться в Україну, потенційно зменшують обсяг ВВП на 0,5 % [3].

Ще один виклик всьому світу росія зробила через злочинські дії, стосовно експорту зерна з України, питома вага якого становить 10 % світового експорту. Під час бойових дій експорт зерна значно ускладнився. Росія блокувала вивіз зернових морським шляхом від початку війни, до підписання «зернової угоди». Далі, у жовтні, росія повідомила, що виходить з «зернової угоди» і цим спровокувала підвищення цін на все зерно у світі. Наприклад, ціна на зерно в порту Чикаго зросла на 5 % лише через те, що українське збіжжя своєчасно не покинуло кордони країни. Якщо зерно з нашої території пропаде з світового ринку, ціни зростуть вдвічі, а то і втричі [5]. Продовольча криза стала однією з головних задач росії, в той час, коли, за даними ЗМІ, в світі більше 300 млн голодуючих. У довоєнний період Україна 80 % зернових перевозила морем, а зараз 60 % перевозиться автошляхами, що обумовлює його здороження.

Таким чином, війна росії проти України суттєво вплинула на розуміння світового міжнародного порядку, пріоритети і зміни відносин між країнами, призвела до ускладнення економічного розвитку, виникнення багатьох нових проблем та складних негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік». [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Міжнародний центр перспективних досліджень. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.leps.kiev.ua>
4. Сайт «Економічна правда». [Електронний ресурс]. URL: <http://www.epravda.com.ua>
5. Мірошніченко Б. Зернова угода зривається, хоча це не точно. Чи витримає Україна блокування портів? [Електронне джерело]. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/1/693291/>